

Kap 34 : Hovjournalistikens uppgång & förfall

*Sanningen är ett vapen,
använd den med urskiljning.
Postmodern retorik*

Man måste skilja på kungahusets användning av pressen som ett maktmedel & pressen som ett försvar av kungahusets ställning. Pressen som ett maktmedel har funnits så länge den existerat. Pressen som ett försvar av kungahusets ställning började i Sverige 1912 med en artikelserie i Aftonbladet om kungligheternas hemliv¹ & har sedan dess fortsatt. Avsikten har varit att väcka sympati. Mest ihågkomna är bild- & hemma hos-reportagen av Carl Gustaf, Fridhems- & Haga-prinsessorna. Allt tal i Bagehots anda om det nödvändiga i ”mystiken” kring ämbetet & personerna är felaktigt. Ju mer intim information som publiceras, desto bättre för kungahuset. Denna form av personjournalistik – intervjuer & hembesök hos de rika & berömda, inte bara hos kungligheter – kallas hovjournalistik. Det finns fyra definitioner:

- En hovjournalist sysslar i regel inte med politisk eller ekonomisk journalistik (förekommer dock) utan med kulturjournalistik och nyhetsbevakning av kungahuset.
- En hovjournalist utmärker sig för fjäsk, okritisk beundran av kungahuset, intellektuell lättja och obefintlig källkritik.
- En hovjournalist jagar skandaler och hittar på dem om de inte finns – en sorts psykisk stalkning.
- En särskild genre utgör TT:s nyhetsbulletiner om eriksgator m m. Långa detaljerade referat som publicerades hela Gustaf VI:s regeringstid. Ingen detalj var för obetydlig att tas med. Nuförtiden återfinns sådana referat nästan enbart i Japanska & Thailändska tidningar.

*

Det finns en hovjournalistik före och efter 1962 – året när hovets informatör Sten Egnell anställdes. Det året publicerades den första direktintervjun med en kunglighet om hans/hennes kärleksliv (prins Bertil 50-årsdagen) och VeckoJournalen publicerade kort därefter sitt stora reportage om svenska hovjournalister. 1962 års högkonjunktur varade fram till bröllopet 1976 då den ebbade ut eftersom kungahuset och alla i dess närhet vägrade intervjuer. Nästa högkonjunktur började med kronprinsessan Victorias konfirmation 1995 (samma år som hovets informations- och pressenhet bildades) och slutade med hennes & prinsessan Madeleines bröllop 2010/13. Går man längre tillbaka i tiden finns även tydliga toppar kopplade till monarkins nederlag 1865, 1905 & 1918.

Utövarna 1962 skiljde mellan nyhetsbevakning & ”kungalarv”. Margit Fjellman: ”Vad är då kungalarv? Man skulle med en viss förenkling kunna säga, att larvet tar vid, där den legitima – och av folket högt uppskattade – kungliga nyheten tar slut. I en devot stilart beskrivs de höga föremålen, insvepta i ett moln av längesedan utnötta schabloner och stöttade av värderingar från punsch-patriotismens dagar. De mest betydelselösa omständigheter framställs som ytterligt märkliga, kanske rent av symboliska för det höga föremålets karaktär eller sätt att bete sig. Ibland sägs något mycket riktigt i den här sortens artiklar, nämligen att de kungliga är människor som vi andra, men det sägs på ett sätt som antyder en klädsam häpnad, ja, bestörtning hos skribenten. Larvet är en produkt av [intellektuell] tomgång.”²

Förmodligen tänkte Fjellman på skrivierna vid Gustaf V:s 85-årsdag – ett återfall i gamla ovanor. ”Kungalarvet” verkar annars under Gustaf V ha självdött. VeckoJournalen-skribenter från

¹ Jaya 1913.

² Kristina Michanek & Bengt Michanek Kunglighetens pennskaft. Vecko-Journalen, 1962:15. [Intervju med Margit Fjellman.]

mellankrigstiden som Sven ”Finn” Haglund och Margit ”Tigram” Siwertz formulerade sig normalt ganska rakt. Ungefär som kungligheterna själva i sina memoarer den här tiden. 47 procent av befolkningen var faktiskt positivt inställd till pressbevakningen.³ Det fanns en fortgående ”intimiseringsprocess”. De bästa reportagen från efterkrigstiden var som förtroliga samtal. En sorts motsvarighet till Lennart Nilssons intima och smickrande bilder. Ett kungahus av människor, inte av monument. Detta uppfattades delvis vara en effekt av den republikanska debatten: ödmjukheten och serviliteten var borta men respekten fanns ännu kvar. Jag exemplifierar med en typ av närgånget, men samtidigt respektfullt personporträtt, som inte längre förekommer:

”Han är mycket svensk, eller man kanske snarare skulle säga germansk till sin typ. Det har sagts om hans ögon att de är serafimer-blå och det är alldeles riktigt att de har just nyansen hos Serafimerordens band. Han har drag av prinsessan Sibylla och kanske ännu mera av hennes döde älsklingsbror prins Hubertus, som störtade som flygare under andra världskriget. Men prins Gustaf Adolfs vänner vill gärna framhålla att han också har en påtaglig likhet med sin fader. Liksom denne för han sig utomordentligt väl. Han är välgymnastiserad ut i fingerspetsarna och har en hållning på huvudet som man ännu i vår demokratiska tid vågar kalla kunglig.”⁴

”Jag minns en av de första gånger som jag såg kungen i verkligheten. Det var i början av 80-talet. På den tiden fanns det ett ineställe och en toppkrog som hette Eriks och som drevs av kungens kompis Erik Lallerstedt. Den här båten eller pråmen låg vid strandvägen. Jag satt där och åt middag när kungen och ett stort gäng av hans killkompisar kom in. Det var Noppe, Aje och alla möjliga människor. Plötsligt ville de här killarna dricka helt vanliga svenssondringar så dom satt och beställde rom och cola, konjak och sockerdricka och skåne och zingo och tyckte det var jätteroligt att dricka dom här drinkarna. Det var lite speciellt för kungen kom i sån god form så han började nästan sjunga fram sina beställningar och alla i sällskapet i restaurangen kunde ju inte undgå att höra det här när kungen började sjunga ”Grabbar vill ni ha något att dricka...” Jag minns att jag tyckte det var ganska trevligt och roligt att han som då var en ung kung kunde slå sig lös och leva som en vanlig man med sina kompisar.”⁵

I inledningen kommenteras detta som att personjournalistikens viktigaste bidrag var att stärka monarkin genom att skapa empati för kungahusets medlemmar: ”De är som oss – men ändå inte.”

* * *

Konfirmationsåret 1962 hade Carl Gustaf ett solitt dåligt rykte som intervjuobjekt. I princip sade han ingenting, var knappt hörbar, mumlade fram intetsägande fraser och såg besvärad ut. Det som skrevs var baserat på intervjuer med hans omgivning: rektor, lärare, skolkamrater och andra. Han har efteråt förklarat sig med att det var lättare att smälta in på Broms & Sigtuna Hum om han lät bli att tänka på sin framtida roll. Journalistiken – oavsett om den var positiv eller negativ – accentuerade alla de oförenliga förväntningarna på honom och både isolerade honom socialt och var ångestskapande. Det är svårt att vara kronprins och medborgare samtidigt.

Vårterminen 1964 intervjuades Carl Gustaf av VeckoJournalens chefredaktör Stig Ahlgren. Det var första gången han blev intervjuad ”på riktigt”. Vad som borde ha varit ett normalt samtal om hans dåvarande liv degenererade så gott som omedelbart i en tvekamp. Ahlgren försöker få Carl Gustaf ur balans medan denne stirrar ut honom: misstänksam, beredd på allt och inte så lite föraktfull mot

³ Stig Nordfeldt. Vill vi ha republik? Vecko-Journalen, 1962:19/20, ss. 20-21. [Sifo.]

⁴ Margit Fjellman. Sådan är kronprinsen, del 2. Hemmets veckotidning, 1969:49.

⁵ Karin Lennmor. Mitt starkaste minne av kungen. Youtube, juni 2008.

veckotidningspaket. Ahlgren tyckte han påminde om sin far.⁶

Fram till studenten 1966 skrevs ett antal reportage som dissekerade Carl Gustafs intelligens, karaktär & allmänna färdigheter på ett utomordentligt ärekränkande sätt. Han vägdes som en falukorv och befanns ihålig. Under militärtjänsten var han inte lika utsatt. Det finns en uppgift om att under resan med Älvsnabben 38 personer åtagit sig att vara frilansmedarbetare i Svenska tidningar. Så mycket information finns inte. Det tycks ha berott på att Carl Gustaf lärt sig hålla låg profil och på att omgivningen tyckte synd om honom. I demokratisk anda skulle han behandlas som vilken sjökadett som helst även om journalisterna väntade i varje hamn.

1969 efter militärtjänsten och Uppsalastudierna tvingades Carl Gustaf slutligen att ge normala intervjuer – d v s sätta sig ned på en stol och svara på journalisternas frågor om vem han var och vad han hade för åsikter i olika frågor. Drivande förefaller ha varit hans handledare Stig Ramel som oroade sig över att informationsbristen uppmuntrade till ryktesspridning. Bättre att ta tjuren vid hornen. Den typen av intervjuer fortsatte ända fram till 1976.⁷

*

Den 9 december 1965 var hovets presstalesman Sten Egnell inbjuden till Publicistklubben för ett föredrag om hovets presstjänst. Han framhöll att hans uppdragsgivare framförallt var kritiska mot ”snömosjournalistik” och skvaller. Kungahuset var sårbart för sådant eftersom principen var att aldrig gå i svarsområde. Däremot välkomnade kungahuset en saklig nyhetsbevakning. Den 7 oktober 1971 lyckades Egnell få Carl Gustaf och prinsessan Christina att ställa upp på ett av Publicistklubbens möten. Uppslutningen var rekordstor, 150 personer. Villkoret var att inga direktreferat fick publiceras. Summerar man hågkomsterna blir det så här:

”Carl Gustaf inledde. Pressbevakning på första sidan, även om hans nöjesliv, var fullt okay, men det som skrevs måste vara korrekt. Han fann det svårförklarligt med alla dessa fel och fria fantasier. Särskilt gällde detta ”research”-artiklarna som var baserade på äldre tidningsklipp. Det var visserligen underhållande att läsa hur fakta år för år förvrängdes till oigenkännlighet men det var ju ingenting som ökade hans respekt för journalistkåren. ”Även om det finns en kärna av sanning i det de skriver så utsmyckar de stoffet med så mycket felaktiga uppgifter att hela artikeln blir värdelös. Jag har sett exempel på sammanblandningar av namn och data, förväxlingar av personer, och om det är en lucka i deras berättelse, så hittar de på någonting att fylla den med.”⁸ Han hade också retat upp sig på att lösryckta uppgifter och påhittade citat publicerades som ”intervjuer”.

Christina fortsatte ”Vi kungliga spelar en roll som inte är lik andra kändisar. Vi är medvetna om att vi är i stort behov av publicitet – den dag de slutar skriva om familjen Bernadotte betyder vi inte längre mycket – men det är svårt att veta själv hur långt man skall lämna ut sig, när man får en massa frågor i stil med: hur bor Ni? Hur stor är Er säng. Vad gillar Ni för mat?” Hon tyckte inte heller det var vettigt att ”överexponera” sig själv. Hon ville vänta till dess hon hade något att säga. Båda upprepade sin kritik av vad journalisterna skrivit om deras mor. Christina var särskilt negativ till att alla syskonens kärleksbekymmer skyldes på Sibylla. De var fullt kapabla att ställa till det för sig själva.

Diskussionen efteråt gick huvudsakligen ut på att journalisterna försvarade sitt agerande med att sådant var yrkets villkor. Carl Gustaf framhöll på en fråga att han slutat bry sig och mest skrattade åt alltihop. ”Skulle jag reagera på alla skrivierna om mina fel och påstådda

⁶ Stig Ahlgren. Stig Ahlgren samtalar med kronprinsen. Vecko-Journalen, 1964:17.

⁷ Ortmark, 1969; Ortmark, 2013; Ramel, 1994: ss. 175-181.

⁸ George W Herald. Intervju med kronprinsen. Hemmets veckotidning, 1973:17.

flickhistorier så skulle jag bli vansinnig!” En av de närvarande var hovrättsrådet Gustaf Petré. Han poängterade att publiciteten kring kungligheter skiljer sig på en väsentlig punkt från all annan publicitet: ”När det gäller andra personer knyter huvuddelen av publiciteten kring dem an till deras speciella insatser på olika fält. Politiker talar om politiska frågor, konstnärer om konstnärliga problem etc. Publiciteten kring det personliga kommer s a s som tillägg. De kungliga är i stort sett avskurna från att yttra sig i alla sakfrågor, politiska problem och samhällsproblem över huvud. Publiciteten kring dem handlar bara om deras person och livsföring, därför blir frågan om avgränsningen på detta området viktigt.”⁹

*

Det som lät mest tala om sig var intresset för Carl Gustafs kärleksaffärer. Uppgifter om hans första ”flamma” publicerades i Året Runt 1963:19 som sålde i över 500 tusen exemplar – tidningens största säljframgång genom tiderna. Carl Gustaf tog mycket illa vid sig av uppmärksamheten. Mängder av andra kandidater presenterades ända fram till Fib/Aktuellts artikel 1974 om Carl Gustafs ”sexnästen”.¹⁰ Den artikeln får väl sägas vara resultatet av ett kungligt självmål. I stället för att hyfsa rapporteringen genom att ge intervjuer om graden av allvar i sina relationer roade sig Carl Gustaf med att försvåra skvallerjournalisternas arbete genom vilseledande information. Hovet förnekade alla relationer – även de som bevisligen existerade – och saknade därför all trovärdighet i ämnet. Carl Gustaf fick till slut ett solitt dåligt rykte som häradshingst. Artikeln innebar dödsstöten till Carl Gustafs nybildade ”massmedieråd” där Åhlén & Åkerlunds förlagsdirektör Sven Broman ingick.

Det fanns också en parallell debatt där Carl Gustafs kvinnliga bekanta påstods ha hjälpts fram i karriären genom att synas i hans närhet. Själva skulle de vara för lättviktiga för att lyckas på egen hand. Denna debatt har fortsatt så att t ex Emma Pernalds anställning på reklamfirman Storåkers McCann uppfattas vara av samma art som prinsessan Madeleines anställning på Childhood. En produkt av deras sociala ställning snarare än av deras kompetens.

*

Åren efter Carl Gustafs bröllop förändrades medielandskapet. De mest kungavänliga vecko-tidningarna hade varit VeckoJournalen, Allers, Hemmets Veckotidning, Hänt i Veckan (från 1994 Se & Hör), Svensk Damtidning & Året Runt. VeckoJournalen lades ned 1980. Övriga vägrades egna intervjuer men publicerade bildreportage, utdrag ur andras intervjuer, kartläggningar av vänkretsen och vad mera de kom över. Hovjournalistiken – det lilla som förekom – gjordes av dagstidningarna, SR/SVT och års-, jubileums- & reportageböcker. Svensk Damtidnings & Hänt i Veckans hovjournalister var tidvis portade från hovets egna arrangemang men kunde närvara på de officiella tillställningarna. Barbro Hultman vid hovets informationsavdelning beskriver dock perioden som en höjdpunkt i SVT:s hovjournalistik:

”Kungen var road av att medverka med goda idéer [till SVT:s ”Året med kungafamiljen”]. Den berömda korvstoppningssekvensen från Drottningholm - ”Mera kött! Mera kött!” - var hans idé precis som trampolin hoppet och klädsimmet i GIH:s simbassäng, och de oförglömliga bilderna från det blöta men charmiga umgänget med delfinerna i Kolmårdens delfinarium. Drottningen lockades till och med ett år att visa tittarna sin personliga garderob.”¹¹

Nackdelen med att motarbeta personjournalistiken var att kungahuset blev alltmer anonymt. Den

⁹ Publicistklubbens årsbok 1971-1972.

¹⁰ Hans Bergström. Kungens hemliga kärleksnästen! Fib/Aktuellt, 1974:33.

¹¹ Hultman, 2014.

rådande visdomen var att det krävdes fem års umgänge med Carl Gustaf för att begripa honom. I brist på nyheter bestod rapporteringen av historiska anekdoter, bildsidor, falsifikat, satirprogram, omtugg, krigsrubriker & påhopp. En tydlig trend var att hovjournalisterna, de få som fanns kvar, blev allt okunnigare om sitt ämne. Detta hade flera orsaker: (1) Personalomsättningen på hovets informationsavdelning och hovkretsarnas ”omerte-inställning” gjorde att det inte fanns någon att fråga. (2) Den gamla generationen hovjournalister gick i pension. (3) Tidningarna gallrade sina klipparkiv. (4) Ämnet var för smalt för att det skulle löna sig att läsa in sig på det. (5) ”Kändisjournalisterna” hade sällan någon formell journalistutbildning utan rekryterades på basis av sitt kontaktnät & sitt intresse för området. (6) Det fanns ingen tradition av seriös personjournalistik. Det som skrevs i den andan uppfattades per automatik som ärekränkande. (7) Läsarna förväntade sig ingenting av dem. (8) Utövarna föraktades av sina kollegor.

Ytterligare en effekt av att motarbeta personjournalistiken var att journalisterna i stället skrev biografier. Dessa led av samma sjukdomar (1)-(8) som deras tidningsartiklar + ytterligare en sjukdom (9) att böckerna saknade ansvarig utgivare som kunde ställas till svars för fantasierna. Jag vill här särskilt nämna VeckoJournalens chefredaktör 1951-1965 Gustaf von Platen vars Gustaf V-biografi ”Bakom den gyllene fasaden” (2002) innehåller sådant sexuellt förtal att den aldrig borde ha getts ut.

I samband med 20-års jubileet 1993 av Carl Gustafs tronbestigning började en långdragen och infekterad debatt om fjäsket inför kungahuset med vilket menades att inga kontroversiella frågor ställdes. De huvudsakliga måltavlorna var Svensk Damtidning & SVT:s Året med kungafamiljen. Drivande i debatten var Annette Kullenberg (Aftonbladet), Ulf Nilson (Expressen), Stina Dabrowski (SVT) & Tom Alandh (SVT). Eftersom Carl Gustaf inte lät informationsavdelningen delta i debatter fick Catarina Hurtig (Svensk Damtidning & TV5) försvara både kungahuset, veckopressen & hovjournalistiken: Hurtig hade under sin tid på Svensk Damtidning sett en del fjäsk för att inte stöta sig med kungahuset, t o m bidragit själv, men den enligt henne viktigaste faktorn var att läsekretsen var ointresserad av den typ av granskande reportage som Annette Kullenberg efterlyste utan ville drömma sig bort från vardagen. Personligen tyckte hon att det var viktigt att granska kungahuset och dess umgängeskrets för att hitta lik i garderoben men att eventuella scoop skulle ”sänka” kungahuset trodde hon inte ett ögonblick på. Titta bara på Mette-Marit och det norska kungahuset!

*

Fjäsk-debatten verkar ha självdött i efterdyningarna av Den motvillige monarken. Scoops temaNnummer 2011 om ”kungagräv” var slutpunkten. Hovets bojkott av intervjuer fortsatte dock, med ett avbrott för 70-årsjubileet 2016. Den 28 april det året sände SVT ett hyllningsprogram¹² där Claes Elfsberg omväxlande intervjuade honom i Livrustkammaren & ute på Drottningholm. Carl Gustaf var dämpad. Han klagade över att massmedia förlöjligade hans insatser & försvarade sig med att han utträttat vad han enligt konstitutionen kunde. Det mest konkreta i intervjun handlade om hans roll i Saudi-affären året innan (se kapitel 17). Efteråt¹³ uttalade sig historikern Henric Bagerius, Svensk Damtidnings redaktör Karin Lennmor, författaren & journalisten Herman Lindqvist och statsvetaren Olof Petersson (i en gammal intervju från 2004). Bagerius, Lennmor & Lindqvist talade om Carl Gustafs popularitet & folkliga förankring. Petersson talade (felaktigt) om att Brunei var början till slutet. Senare under kvällen¹⁴ uttalade sig journalisterna Thomas Sjöberg & Catarina Hurtig och politikerna Cecilia Magnusson (m) & Hanna Cederin (v) om pressbevakningen. Carl Gustaf hade klagat på att hans insatser förlöjligades men i så diffusa formuleringar att ingen förstod vad han syftade på. Alla var dock överens om att han förtjänade en seriös pressbevakning.

¹² Claes Elfsberg. Kungen 70 år : ensamt majestät. SVT, 2016-04-30.

¹³ Aktuellt. SVT 2, 2016-04-28, kl 21.00.

¹⁴ Opinion Live. SVT 1, 2016-04-28, kl 22.00.

Massmedieforskaren Kristina Widestedt anmälde en avvikande åsikt: Om Carl Gustaf nu kände sig så felrepresenterad i media borde han informera mera om vad han gjorde. Inte som i intervjun kokettera med sina insatser och sedan vägra säga något.

Dagen därpå var det mottagning på Nordiska museet. Kronprinsessan Victoria höll ett tal om sin fars förtjänster. Carl Gustaf var osjälvisk, plikttrogen, lojal, kunnig, energisk, nyfiken, engagerad, lekfull, humoristisk och respekterade ämbetets traditioner. Själva födelsedagen den 30 april var det långsändningar av SVT & TV4 av festligheterna. SR publicerade ytterligare en intervju, mera av ett samtal om hans tidigare liv.¹⁵ Trots Victorias påstående om motsatsen var det mindre tal om familjetraditioner än under tidigare jubileer. Mera tal om att uppfylla folkets förväntningar.

Någon bruklig retrospektiv bilaga i tidningarna blev det inte men en fotobok från Historiska media ”Carl XVI Gustaf : 70 år i bilder” med texter av tidigare Femina-redaktören Katarina Danielsson. En motsvarande minivariant publicerades i Svenska Dagbladet med texter av Carl Gustaf själv. Enda tidningsintervjun gavs till TT och trycktes i Metro.¹⁶ Carl Gustaf såg tillbaka på sitt liv. Han ansåg sig som en helt vanlig person i en ovanlig situation. Han hade inga planer på att dra sig tillbaka. Aftonbladet publicerade en opinionsundersökning där 59 procent av befolkningen ville att han gjorde just det.¹⁷ Inget nytt med det. Övriga tidningar skrev ledare och/eller intervjuade monarkityckare utan att komma fram till något nytt de heller. Dagens Nyheter påstod Carl Gustaf med ålderns rätt hade blivit mer av folkilsken gubbtyv som var kapabel att häva ur sig vad som helst. ”Det återstår att se vad denna nya vulgära regent hinner leverera innan Victoria tar över.”¹⁸ Utbrottet verkade påkommet av Carl Gustafs ilska reaktion mot att bli påhoppad av två journalister som ville veta mer om hur renoveringen av Stenhammar bekostats. Övriga journalister var mera hovsamma. Det publicerades en essä om det politiska dödläget i konstitutionsfrågan.¹⁹ En essä om Carl Gustafs genomslag i medierna.²⁰ Ingen essä om hans roll som statschef, men ett hatbrev:

På samma gång som kungen symboliserar ojämlikheten skymmer han sikten för den övriga skiten; bakom honom gömmer sig en hel samhällsklass av parasiter som skulle tvingas ut i ljuset om vi bara plockar bort Bernadotten.²¹

*

75-årstäckningen var ännu magrare. Ingen TV-, TT- eller ens tidningsintervju men ett timslångt ”samtal” i podcasten Värvet om: ”Kungens relation till Prins Philip, hur det varit att arbeta under pandemin, vad Kungen gör för att slappna av, tryffel, att filosofera i skogen, granbarkborren, att inte välja sitt jobb, vad Kungen helst gör på semestern och givetvis en hel del om vad det bästa med månen är.”²² Ansvariga för vad som måste betraktas som ett pekoral var ståuppkomikern m m Camilla Fågelborg & reklamaren m m Kristoffer Triumf. Födelsedagspresenten var att Expressen lovade sluta kräva republik. I övrigt var det tystnad. Thomas Sjöberg sammanfattade läget som att den journalistiska beröringskräcken var total.²³

¹⁵ Bengt Hansell. [Intervju med kung Carl Gustaf.] SR P1, Dagens Eko, 2016-04-28.

¹⁶ Malin Ekmark. Kungen: Har inga planer på att pensionera mig. TT & Metro, 2016-04-29.

¹⁷ [Novus opinion & TT, 14-20 april 2016.] I: Aftonbladet, 2016-04-26.

¹⁸ Malena Rydell. Bedårande bilder av monark. Dagens Nyheter, 2016-04-30. [Bokrecension.]

¹⁹ Cecilia Åse. Dags att börja ifrågasätta att nationen binds till härkomst. Kristianstadsbladet, 2016-05-01.

²⁰ Dick Harrison. Intressant framtid för en unik kung. Svenska Dagbladet, 2016-04-28.

²¹ Åsa Linderborg. Aftonbladet 2006-04-30.

²² Värvet 75-årsspecial. Carl XIV Gustaf. <värvet.se> (2021-04-26).

²³ Thomas Sjöberg. Medierna är fortfarande för okritiska till kungen. <gp.se> (2021-40-30.).

Referenser

- *Hultman, Barbro. (2014.) I den kungliga kulissen : en hovreporters betraktelser. Stockholm: Langenskiöld.
- *Ortmark, Åke. (1969.) De okända makthavarna: de kungliga, militärerna, journalisterna. Stockholm: Wahlström & Widstrand.
- *Ortmark, Åke. (2013.) Makten och lögnen: ett liv i televisionens Sverige. Stockholm: Bonnier.
- *Platen, Gustaf von.(2002.) Bakom den gyllene fasaden. Gustaf V och Victoria. Ett äktenskap och en epok. Stockholm: Bonnier.
- *Ramel, Stig. (1994.) Minnen: Pojken i dörren : I kronprinsens tjänst. (ss. 175-181.) Stockholm: Atlantis.
- *Jaya. [Eira Hellberg.] (1913.) Hos de kungliga. Stockholm & Göteborg: Åhlén & Åkerlund.